

УДК 37.06.091.004

Олексюк Наталя Василівна

молодший науковий співробітник

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, м. Київ, Україна

*natawaoleksuk@ukr.net***Лебеденко Леся Володимирівна**

молодший науковий співробітник

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, м. Київ, Україна

*a_lebedenko@ukr.net***ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ У СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІЙ РОБОТІ ЗІ ШКОЛЯРАМИ**

Анотація. Електронні соціальні мережі є потужним засобом комунікації мільйонів зареєстрованих користувачів, адже саме окремі соціальні спільноти набирають значної популярності серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів. На думку авторів, використання електронних соціальних мереж є актуальним не тільки для навчальних цілей, але й для здійснення соціально-педагогічної роботи у шкільному середовищі. У публікації розглянуто електронні соціальні мережі, зокрема ділові мережі, здійснено порівняння їх властивостей. Окреслено властивості електронних соціальних мереж. Описано основні функції соціально-педагогічної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі. Визначено можливості і шляхи використання електронних соціальних мереж для забезпечення соціально-педагогічної роботи зі школярами.

Ключові слова: електронні соціальні мережі; школярі; загальноосвітні навчальні заклади; соціально-педагогічна робота.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. На сьогоднішній день, стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) сприяє активізації освітнього процесу й зумовлює необхідність упровадження сучасних методів і засобів у навчально-виховний процес. Безпалько О. [2] зазначає, що школа є головним інститутом соціального виховання підростаючого покоління, тому, соціально-педагогічна робота у школі має бути спрямована на забезпечення умов повноцінного розвитку дітей, їх правовий захист, формування здорового способу життя, педагогічне регулювання соціальної взаємодії дитини з оточуючим середовищем.

В умовах інформаційного суспільства електронні соціальні мережі об'єднують людей навколо спільних інтересів або цінностей, утворюючи певну соціальну групу користувачів і задовольняючи їхні потреби. Відомим фактом, є те, що багато школярів теж постійно користуються електронними соціальними мережами. Швидке зростання кількості користувачів електронних соціальних мереж, часу, який вони проводять у таких мережах, доступності різних пристроїв (комп'ютера, планшета, ноутбука, мобільного телефона) з підключенням до мережі Інтернет – усе це зумовлює привабливість електронних соціальних мереж для використання у галузі освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У публікаціях Безпалько О. [2], Звереві І. [7], Капської А. [9], Нікітіної Л. [13] та ін. розглянуто різні аспекти здійснення соціально-педагогічної роботи з дітьми й молоддю. Проблему використання освітніх віртуальних спільнот викладачами і вчителями з метою обміну досвідом досліджували Іванюк І. [5], Литвинова С. [11], Малицька І. [12] та ін. У деяких дослідженнях Басюка Т. [1], Голошук Р. [22], Губанова Д. [3], Гуревича Р. [4],

Івашнєвої С. [6], Яцишин А. [21] та ін. представлено результати досліджень, пов'язані з упровадженням електронних соціальних мереж в освіту. Проте можемо стверджувати, що можливості використання електронних соціальних мереж для проведення соціально-педагогічної роботи зі школярами досліджено недостатньо.

Мета статті: обґрунтувати можливості використання електронних соціальних мереж для проведення соціально-педагогічної роботи зі школярами різної вікової категорії.

2. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для проведення дослідження було використано комплекс методів, зокрема аналіз, синтез, порівняння, узагальнення для вивчення зарубіжної і вітчизняної наукової літератури щодо змісту ключових понять; порівняння й узагальнення педагогічного досвіду з проблеми дослідження.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Електронні соціальні мережі є одним із потужних засобів для підтримки комунікації мільйонів людей у мережі Інтернет, оскільки мають вже значну кількість зареєстрованих користувачів.

У своєму дослідженні Івашнєва С. [6, с. 15] описує «соціальну мережу» як віртуальний майданчик, що забезпечує своїми засобами спілкування, підтримку, створення, розбудову, відображення та організацію соціальних контактів, у тому числі й обмін даними між користувачами й обов'язково передбачає попереднє створення облікового запису. На думку Калініна А., соціальна мережа – це веб-сайт або інша служба у Web, яка дозволяє користувачам створювати «публічну» або «напівпублічну» анкету, скласти список знайомих, з якими вони мають зв'язок, і переглядати власний список зв'язків і списки інших користувачів. Природа і номенклатура зв'язків може різнитись залежно від системи [8].

Онищенко О. та ін. [18] тематично класифікують соціальні мережі так:

✓ **загально тематичні й мережі дозвілля** (MySpace, Youtube, Мой мир, Mail.Ru тощо) – спілкування без спеціалізації соціальної мережі (можливості створювати власні спільноти за інтересами, веб-сайти з форумами, вести блоги, чати, розміщати музику, фото- і відеоматеріали, мережні ігри тощо);

✓ **навчальні, соціалізуючі** (wikipedia.org, LiveLib, Моя бібліотека, RusEdu тощо) – соціальні мережі, які допомагають у навчанні, надають можливість ознайомитись з науковими працями (рефератами, курсовими роботами, авторефератами), можливість користуватися електронними бібліотеками, можливість брати участь в Інтернет-конференціях, можливість користуватися соціальним досвідом тощо;

✓ **«одноокласники»** (Classmates, Facebook, Odnoklassniki, V Kontakte тощо) – спілкування з одноокласниками, друзями, знайомими, родичами (можливість відновити спілкування зі старими знайомими, друзями, товаришами не тільки за допомогою мережі, а й у повсякденному житті; завести нових друзів; розширити комунікативні зв'язки тощо);

✓ **ділові** (LinkedIn, Atlaskit, MoiKrug.ru, Profeo) – бізнес-проекти, пошук роботи, пошук партнерів, власне робота (можливість створення портфоліо, пошуку партнерів і клієнтів, розширення кола професійного спілкування, можливість ділитися власним

досвідом у середовищі особистого професійного блогу, ділових контактів, пошук втрачених зв'язків, рекрутинг, продаж товарів тощо);

✓ **політичні** (Politiko, Politiki.tv, Соратники.ру), що об'єднують політиків, експертів, журналістів, лідерів партій та виборців у межах одного співтовариства (створення умов для політичної і суспільної діяльності онлайн: спілкування в групах, ведення блогу, дискусії, можливість оцінити діяльність партій і політиків тощо);

✓ **мережі, об'єднані навколо проблематики дому і родини** (Ancestry.com, Geni.com, Юмама, Дневник для молодой мамы, DrugMe.ru та ін.), що сконцентровані тематично на проблемах сімейних зв'язків, домашньої тематики (можливість об'єднання людей на основі родинних зв'язків, пошук рідні, побудова власного генеалогічного дерева, встановлення зв'язків з друзями родини; соціальна мережа для мам – можливість спілкуватися й обмінюватися досвідом виховання малюків, обговорення спільних проблем, пошук порад лікаря тощо);

✓ **релігійні мережі** (MyChurch, Faithbook, Гефсимания та ін.) – тематичні соціальні мережі релігійного спрямування (можливість створення власної церкви, пошук однодумців у цій сфері, поширення своїх поглядів через ведення блогів, планування і проведення спільних заходів тощо).

Отже, використання соціальних мереж дозволяє створити простір як для неформального спілкування друзів, так і для пошуку партнерів по роботі, розширити ігровий досвід масових онлайн-ігор у мережі та можливості спілкування однодумців. І тому стають дедалі популярнішими.

Проте вищезазначена класифікація електронних соціальних мереж не єдина. Наприклад, Коноплицький С. [10, с. 38] розглядає таку класифікацію соціальних мереж.

1. Універсальні соціальні мережі (Facebook, MySpace, VKontakte, Twitter та ін.).
2. Системи миттєвого обміну повідомленнями: спілкування з іншими користувачами через мережу в режимі реального часу (Skype, ICQ, MSN Messenger та ін.).
3. Інтернет-чати: можливість одночасно декільком користувачам спілкуватися в режимі реального часу.
4. Інтернет-форуми: можливість створювати нові теми, коментувати й обговорювати повідомлення інших користувачів.
5. Веб-блоги – особисті он-лайн журнали окремих користувачів.
6. Вікі-довідники – портали, зміст яких може бути редагований відвідувачами (Вікіпедія).
7. Інтернет-хости: розміщення відеоматеріалів на безоплатній основі (YouTube).

Наголосимо, що кожна соціальна мережа поділяється за типом: для пошуку друзів, бізнес-мережі, мережі, засновані на відео, аудіо, фото, нішові мережі, які призначені для певної чітко означеної групи людей (наприклад, мережа, пов'язана з ІТ – Хабрахабр). Більшість електронних соціальних мереж на даний момент відкриті, хоча деякі – «закриті» мережі – потребують обов'язкового запрошення. Також умовно мережі можна розділити за географічною орієнтацією на світові, державні та регіональні. За рівнем розвитку соціальні мережі поділяють на Web 1.0 (соціальні мережі з базовим функціоналом), Web 2.0 (соціальні мережі з широким функціоналом для спілкування) та Web 3.0 (соціальні мережі майбутнього, використання яких сприяє розв'язанню конкретних проблем і підвищує лояльність існуючих і потенційних клієнтів) [16].

Слід пам'ятати, що електронні соціальні мережі є порівняно новим явищем, яке здобуло всесвітню популярність в останні кілька років, тому вони переживають не лише стадію піку популярності, але й стадію швидкого розвитку. Підтримуємо думку

Яцишин А. щодо основних характеристик привабливості мереж: популярність, безкоштовна реєстрація, можливість вибору мови сайту, безкоштовні послуги, наявність чату [21]. Нині, стати учасником спільноти неважко: користувач надсилає запрошення членам електронних соціальних мереж приєднатись до спільноти сайту, у свою чергу нові члени повторюють цей процес, тим самим збільшуючи загальну кількість учасників і зв'язків. Застосування електронних соціальних мереж дозволяє створювати профілі з відомостями про себе, наповнювати контент, управляти налаштуваннями доступу, взаємодіяти з іншими користувачами приватно (через особисті повідомлення) й публічно (через механізм груп і зустрічей), а також є зручним ресурсом для зберігання і прослуховування аудіо і відеозаписів (пісень, кліпів, фільмів та іншого контенту).

Зміни суспільного розвитку спричинили посилення соціально-формулюючої місії загальноосвітніх навчальних закладів. На думку Безпалько О. [2], у ситуації кризи дитинства, сімейного неблагополуччя, соціальної невладштованості частини населення, агресивності соціального середовища в школі необхідно значно актуалізувати і розширити певні соціально-педагогічні функції, зокрема: соціально-адаптивну (включення дитини в реальні соціальні відносини, пом'якшення соціальної напруженості соціальних конфліктів); соціально-перетворюючу (підготовка до життя в умовах швидкозмінних ситуацій); соціально-захисну (турбота про дітей, яким сім'я і суспільство не змогли створити необхідних умов для життя і розвитку); здоров'язбережувальну (формування в особистості усвідомлення здоров'я як базової життєвої цінності).

У науковій літературі вказано, що основною метою соціально-педагогічної роботи зі школярами є створення сприятливих умов для фізичного, соціального, духовно-морального, інтелектуального розвитку особистості, попередження негативних явищ, надання комплексної соціальної психолого-педагогічної допомоги з метою саморозвитку і самореалізації в процесі соціалізації [2; 7; 20]. Узагальнюючи визначення, наведені у низці літературних джерел, ми під формою соціально-педагогічної роботи розуміємо зовнішнє виявлення способу організації діяльності соціального педагога й учня (учнів).

Безпалько О. у своїй публікації [2] відзначила таке: «У загальноосвітніх закладах у процесі соціально-педагогічної діяльності послуги надаються не лише тим, хто перебуває в тяжких життєвих ситуаціях, а всім, хто бажає цими послугами скористатися. Так, наприклад, гурткові заняття в клубі за місцем проживання можуть відвідувати всі діти мікрорайону. Тренінги з формування навичок усвідомленого батьківства, які проводять соціальні педагоги та психологи загальноосвітніх закладів, адресовані всім батькам. Послуги з професійної орієнтації та працевлаштування надаються як безробітним, так і тим, хто бажає змінити роботу чи вирішує питання професійного вибору». Вчена вважає [20], що школа є традиційним суб'єктом соціалізації дітей і молоді у територіальній громаді. А з розвитком соціальної педагогіки школа все більше починає розглядатися як соціокультурний феномен, самоорганізуючий соціальний інститут, відкрита соціально-педагогічна система, що є посередником між сім'єю і громадою.

Серед основних функцій соціально-педагогічної роботи у загальноосвітньому навчальному закладі варто зазначити такі [2]:

- 1) діагностична, що реалізується через вивчення й оцінювання особливостей діяльності особистості, мікроколективу (класу, міні-групи), шкільного колективу в цілому, неформальних молодіжних об'єднань; спрямованості впливу мікросередовища, особливостей сім'ї та сімейного виховання, джерел негативного впливу на дітей і підлітків;

- 2) прогностична, що реалізується через прогнозування на основі спостережень, досліджень динаміки розвитку негативних чи позитивних сторін соціальної ситуації, що впливає на особистість чи групу;
- 3) консультативна, що здійснюється через надання відомостей, рекомендацій учням, батькам, учителям та іншим особам, які звертаються до соціального педагога;
- 4) захисна, що реалізується у забезпеченні дотримання норм охорони і захисту прав дітей і підлітків, представлення їхніх інтересів у різноманітних інстанціях (службі у справах неповнолітніх, міліції, суді тощо);
- 5) профілактична, що здійснюється через переконання учнів у доцільності дотримання певних норм і правил поведінки стосовно свого здоров'я і способу життя;
- 6) організаторська, що реалізується у забезпеченні змістовного дозвілля дітей і підлітків у школі й соціальному середовищі, залучення сім'ї і представників громадськості до соціально-педагогічного процесу в навчальному закладі;
- 7) координаційно-посередницька, що реалізується у налагодженні взаємодії між колективом педагогів і учнів та між різними соціальними інституціями територіальної громади (медичних, позашкільних, культурних, спортивних закладів, служби у справах неповнолітніх, кримінальної міліції у справах неповнолітніх, неурядових організацій тощо) з метою спільного розв'язання проблем соціального становлення і розвитку особистості;
- 8) функція фандрейзингу, що здійснюється через пошук додаткових ресурсів для розв'язання соціально-педагогічних завдань.

Варто наголосити, що соціально-педагогічна робота передбачає застосування комплексної програми соціальних заходів, яка включає діагностичну, просвітницьку та корекційну роботу не лише з учнями, але й з їх найближчим оточенням (батьками, учителями, братами, сестрами тощо). Одним із напрямів такої співпраці соціального педагога є налагодження комунікативних зв'язків з батьками й учителями шляхом використання електронних соціальних мереж. Особливість такої роботи полягає у розв'язанні певних проблем, у тому числі за співпраці з іншими педагогами, представниками організацій незалежно від часового простору і місця проживання. Наприклад, ведення блогу, чат-листування в Twitter, ведення груп у різноманітних електронних соціальних мережах.

Для дослідження нами обрано такі електронні соціальні мережі як: Facebook, Vkontakte, Odnoklassniki, Google + та Twitter. А також дві ділові електронні соціальні мережі, LinkedIn і «Партнерство в навчанні».

Facebook. У 2004 р. в США було створено одну з найбільших у світі електронних соціальних мереж Facebook (facebook.com), її засновники постійно розширюють функціональні можливості мережі й додають нові сервіси. Спершу, мережа мала назву Thefacebook і була доступною лише для студентів Гарвардського університету і лише з 2006 року стала всесвітньо доступною мережею. Адже, станом на липень 2014 року кількість користувачів Facebook складала понад один мільярд користувачів [3]. Близько одного мільйона людей кожного місяця використовують мобільний додаток Facebook [18].

Цільовою аудиторією мережі Facebook є переважно студенти і молодь. Адже, використання мережі дозволяє викладачам і вчителям здійснювати дистанційну підтримку навчальних курсів, а навчальним закладам створювати закриті корпоративні спільноти для конкретної цільової аудиторії. Варто зазначити, що застосування цієї мережі дозволяє поглиблювати знання з різних галузей. Про це свідчать різноманітні групи наукового і педагогічного спрямування, наприклад: Biology, Geology Rocks,

Science Group, Theoretical Physics, Ukrainian Scientists Worldwide, Вчитель у соціальних мережах, ІКТ-навчання педагогів України, Освітні можливості за кордоном, Хмарні сервіси в освіті 2015, Опитування по ІКТ та інші. Попри це, зустрічаються сторінки, присвячені науковим інтересам: «Аспіранти UA», «Молоді науковці для молодих науковців», «Неформальне спілкування на наукову тематику», «Освіта і наука», «Все для вчителя», «Вчитель info», «Вчитель-новатор», «Відділ технологій відкритого навчального середовища», «Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України», «Відділ комп'ютерно орієнтованих засобів навчання» тощо. Отже, користувач має можливість використати мережу Facebook для налагодження комунікації, для самовираження, саморозвитку, отримання нових відомостей, набуття знань тощо.

Vkontakte. Одним із ресурсів, створеним для студентів і учнів у 2006 році, є загальновідома електронна соціальна мережа *Vkontakte* (*vk.com*). Це універсальний спосіб підтримки зв'язку для різних соціально-вікових груп: друзів, однокласників, однокурсників, студентів, сусідів, колег тощо. Дана соціальна мережа належить Mail.Ru Group [18]. За даними SimilarWeb, соціальна мережа «*Vkontakte*» знаходиться за рейтингом найпопулярніших соціальних мереж у світі в п'ятірці загальновідомих у Росії й Україні. Щоденна аудиторія «*Vkontakte*» перевищує понад 35 мільйонів користувачів [18].

Зазначимо, що користувачам *Vkontakte* доступний характерний для багатьох соціальних мереж набір можливостей: створення профілю з відомостями про себе, виробництво і розповсюдження контенту, гнучке управління настройками доступу, взаємодія з іншими користувачами приватно (через особисті повідомлення) і публічно (через механізм записів на «стіні»), а також через механізм груп і зустрічей, відстеження через стрічку новин активності друзів і співтовариств.

Електронна соціальна мережа «*Vkontakte*» надає можливість створювати закриті і відкриті групи за певним напрямком, для відповідної цільової аудиторії. Наприклад, група «Аспіранти UA» створена з метою допомагати аспірантам, докторантам, здобувачам наукових ступенів і тим, хто лише планує вступати до аспірантури і докторантури з підготовкою і захистом дисертацій. У групі користувач має можливість переглянути рубрику «обговорення», залишити на «стіні» запитання чи коментар, переглянути фото і відео публікації, а також безпосередньо зв'язатись з адміністратором групи. Варто зазначити, що у такій мережі вчитель, викладач, студент, учень та ін. мають можливість здійснення комунікації і створення відповідних груп з навчальною метою.

Застосування електронної соціальної мережі **Odnoklassniki** (*ok.ru*) сприяє здійсненню комунікації з колишніми однокласниками, однокурсниками, з друзями, колегами, знайомими тощо. Електронна соціальна мережа створена у 2006 році як нова платформа для розміщення реклами. Наголосимо, що в електронній соціальній мережі, користувач має можливість підписатись на улюблений відеоканал, розподіляти друзів на відповідні групи (безпосередня фільтрація користувачів), брати участь в опитуваннях і фотоконкурсах (а також створювати власні) тощо.

Отже, шляхом використання електронної соціальної мережі *Odnoklassniki* користувач має можливість знайти друзів, знайомих, з якими втратив зв'язок і знову його відновити.

Twitter. Всесвітньовідома соціальна мережа *Twitter* (*twitter.com*), створена у 2006 році, дозволяє користувачам надсилати короткі текстові повідомлення (до 140 символів), використовуючи SMS-повідомлення, служби миттєвих повідомлень і сторонні програми для користувачів мережі Інтернет.

Наголосимо, що Twitter, як і більшість соціальних мереж, має мобільну версію для різноманітних платформ. Однією з переваг користування такою мережею є наявність інтерфейсу і його редагування, можливість відстежувати активність, публікацій друзів через відповідну рубрику «читаемые», а також перегляд тих друзів, які є читачами власного профілю. Також можливо коментувати публікації, зберігати їх в «обране», переглядати, ігнорувати, а також заносити інших користувачів і їхні публікації до «чорного» списку.

LinkedIn (linkedin.com) – одна з професійних електронних соціальних мереж, ідея створення якої передбачала об'єднання людей відповідно до їхніх професійних навичок, досвіду роботи, спілкування з колегами, пошуку та встановлення ділових контактів тощо. Соціальна мережа LinkedIn була заснована у 2003 році.

Варто зазначити, що використання електронної соціальної мережі LinkedIn сприяє безпосередній діловій комунікації, надає можливість пошуку роботи, становлення нових контактів, можливість публікацій вільних вакансій, відомостей про заплановані конференції, ділові поїздки тощо. Наприклад, користувач, який займається науковою діяльністю, має можливість опрацювати зарубіжний досвід з теми дослідження, а також безпосередньо зв'язатись з представником компанії або галузі, яка його цікавить.

Google+ (plus.google.com) – соціальна мережа від компанії Google, застосування якої надає можливість здійснювати спілкування через Інтернет-мережу через спеціальні компоненти: кола, теми, відеозустрічі. Соціальна мережа була доступна користувачам з 26 січня 2012 року. Отже, можна вважати, що порівняно з іншими соціальними мережами, Google+ – «новачок». За основу роботи мережі взято концепцію кіл, згідно з якою користувач може регулювати своє спілкування, створюючи необмежену кількість кіл, включаючи до них власних знайомих і друзів. Адже, саме на основі кіл користувач ділиться контентом, визначаючи, яке коло матиме доступ до інформації, а яке – ні.

На головній сторінці інтерфейсу, користувач має можливість відслідковувати оновлення учасників кіл, які публікують повідомлення, фотографії, посилання, відео тощо в необмеженій кількості. Наголосимо, що для електронної соціальної мережі Google+ розроблено мобільну версію, функціонування якої можливе на базі різних платформ.

У серпні 2011 року компанія Google додала до своєї соціальної мережі розділ «Ігри». З цього моменту користувачі отримали можливість грати у Flash-ігри, як і в інших електронних соціальних мережах.

Отже, шляхом застосування електронної соціальної мережі Google+ користувач має можливість здійснення комунікації з різноманітними колами користувачів, які він власне обирає.

Мережа **«Партнерство у навчанні»** (ua.partnersinlearningnetwork.com) – це соціальна мережа для вчителів, педагогів, які застосовують інноваційні підходи у викладацькій діяльності [17]. Мережа побудована з використанням нових Інтернет-технологій електронних соціальних мереж від компанії Майкрософт.

Користувачі, переважно учителі, методисти, керівники навчальних закладів, інші працівники галузі освіти, можуть обмінюватися досвідом і співпрацювати з використанням нових технологій. У мережі є головна сторінка (загальна інформація про мережу, поточна статистика: кількість учителів, країн, найактуальніші новини в розділі), розділ «Мій блокнот» (персональна сторінка учасника, де міститься інформація про учасника, місце його роботи, професійний досвід, інтереси тощо) і розділ «Моя школа» (інформація про місце роботи чи навчання).

Наголосимо, що учасники професійної мережі «Партнерство в навчанні» можуть об'єднуватись у спільноти, які призначені для обговорення можливостей використання сучасних інформаційних технологій у навчанні. Також є спільноти,

створені за територіальною ознакою (наприклад, співтовариство вчителів інформатики Оболонського району міста Києва) і тимчасово створені спільноти, наприклад спільнота учасників конкурсу «Вчитель-новатор» (microsoft.com/ukraine/vchytel-povator). Саме тут користувач має можливість поділитись досвідом й ідеями, створити віртуальні проектні команди, співпрацювати у розробці уроків або методичних матеріалів, знаходити підтримку у випробовуваннях нового, брати участь у спільному створенні й обговоренні контенту. Приєднавшись до спільноти, або створивши власну, отримуєш вільний доступ до засобів і навчальних програм, інших ресурсів навчального призначення, які розроблені педагогами різних країн, а також долучаєшся до закордонного освітнього середовища. На порталі створено електронні спільноти для допомоги окремим категоріям педагогічних працівників, наприклад: Застосування ІКТ на уроках географії; Інформатика для допитливих; Молоді науковці ІТЗН НАПН України; ІКТ у вивченні іноземних мов, ІКТ у вивченні фізики та астрономії [15].

Отже, кожна електронна соціальна мережа має властивості, які автором узагальнено і представлено в табл. 1.

Таблиця 1.

Властивості електронних соціальних мереж

Властивості	Назва мережі				
	Facebook	Vkontakte	Odnoklassniki	Twitter	Google+
Тип мережі	Універсальна	Універсальна	Універсальна	Інтернет-блог	Універсальна
Зручний інтерфейс (захист приватних даних від несанкціонованого вторгнення, конфіденційність, можливість блокування тощо)	+	+	+	+	+
Обов'язковість реєстрації	+	+	+	+	+
Наявність мобільного додатка для різноманітних платформ: iOS, Android, Windows Phone	+	+	+	+	+(тільки для Android)
Зручна пошукова система за критеріями: місце проживання, країна, місце навчання, прізвище та ім'я, місце працевлаштування тощо	+	+	+	+	+
Можливість транслявання в статус повідомлення	А також фотографії, місце знаходження користувача, власні публікації	Можливість транслювати в статус прослуховування музики та власні публікації	Можливість транслювати в статус фотографії, місце знаходження користувача	Можливість транслювати в статус фотографії, місце знаходження	–

			та власні публікації	користувача та власні публікації	
Можливість відслідковувати вподобані групи і користувачів	У рубриці «Мені подобається» і за допомогою кнопки «Підписатись»	Безпосередньо вступивши в групу і за допомогою панелі «Закладки»	Безпосередньо вступивши в групу і за допомогою панелі «Групи»	У рубриці «Читаемые»	Безпосередньо за допомогою відповідних кін
Можливість перегляду власних публікацій і публікацій друзів	У головному меню	Через стрічку «Новини»	У головному меню (основне)	Через панель «Избранное» і за допомогою рубрики «Читаемые»	У головному меню
Можливість проведення опитувань і конкурсів	+	+	+	-	+
Можливість спілкування з іншими користувачами приватно (через приватні повідомлення) і публічно (через механізм записів на «стіні», а також через механізм груп і зустрічей)	+	+	+	+	+
Функція «прикріплювати» фотографії, аудіотреки і відеозаписи (у тому числі і повнометражні фільми), графіті, опитування та документи в особистих повідомленнях	Лише фотографії	+	Лише фотографії	Лише фотографії	Лише відео і фотографії
Можливість додавати друзів до чату	+	+	+	+	+
Різноманітні додатки, у тому числі он-лайн ігри	+	+	+	-	+
Можливість розміщення великих за обсягом відомостей (графіки, звуку, відео тощо).	+	+	+	Обмежена кількість символів	+
Доступність (за принципом 24	+	+	+	+	+

години на добу, 7 днів на тиждень) за умови підключення до мережі Інтернет					
Прихована і відкрита реклама товарів і послуг	+	+	+	+	+
Можливість розподіляти друзів на відповідні групи	+	+	+	-	+
Можливість змінювати мову інтерфейсу, у тому числі на українську	+	+	+	+	+
Можливість підписатись на улюблений відеоканал	-	+	-	-	+
Створення віртуальних тематичних товариств або приєднання до існуючих	+	+	+	-	+

Отже, можливості використання електронних соціальних мереж є різноманітними. Проаналізовані електронні соціальні мережі мають майже однакові властивості, тому використання тієї чи іншої мережі, залежить від вподобань користувача. На думку авторів, електронні соціальні мережі Facebook і Vkontakte можливо використовувати для організації соціально-педагогічної роботи зі школярами. Оскільки саме ці мережі є популярними серед дітей і підлітків і в них доступні різноманітні властивості.

Для роботи вчителів і соціальних педагогів важливим є розвиток своїх професійних навичок і використання сучасних електронних освітніх ресурсів. У професійних електронних мережах представлено рекомендації, методичні розробки, наукові матеріали для вчителів-предметників, відбувається обмін досвідом і обговорення важливих педагогічних аспектів. Також вагомою є психологічна підтримка колег щодо використання новітніх розробок та ІКТ у навчально-виховному процесі, яку отримують користувачі цих професійних електронних соціальних мереж. Розглянемо деякі з них (табл. 2).

Таблиця 2.

Ділові електронні соціальні мережі

Властивості	Назва мережі	
	LinkedIn	«Партнерство у навчанні»
Тип мережі	ділова мережа (мережа професійних контактів)	Наукова, освітня мережа
Зручний інтерфейс (захист приватних даних від несанкціонованого вторгнення, конфіденційність, можливість блокування тощо)	+	+
Обов'язковість реєстрації	+	+
Можливість перегляду власних публікацій і публікацій	+	+

друзів		
Можливість розподіляти друзів на відповідні групи	+	-
Можливість створення віртуальних тематичних товариств або приєднання до існуючих	+	+
Можливість проведення опитувань і конкурсів	+	+
Можливість відслідковувати вподобані групи і користувачів	+	+
Можливість розміщення великих за обсягом даних (відео, мультимедійні презентації, фото тощо).	-	-
Різноманітні додатки, у тому числі онлайн ігри	+	+
Пошук вакансій	+	-

На нашу думку, згадані ділові електронні соціальні мережі можуть бути корисними для педагогічних працівників, оскільки надають можливість знайти однодумців (колеги), спільними зусиллями розв'язати певну професійну проблему, обмінюватись власним досвідом з колегами тощо.

Наголосимо, що у кожній електронній соціальній мережі є низка можливостей: швидкий пошук однодумців, спілкування з друзями, родичами, знайомими, які знаходяться на відстані; можливість самовираження, реалізації творчого потенціалу; читання новин і їх коментування; обговорення різноманітних тем; допомога в організації професійної діяльності, розміщення реклами; розміщення й отримання потрібних відомостей щодо завдань, розкладу навчальних занять та інших подій; можливість надання соціальних послуг через мережу (збирання коштів, речей, матеріалів для соціальної допомоги хворим, малозабезпеченим, соціально незахищеним людям тощо). А також створення безкоштовної персональної сторінки, наявність зареєстрованих користувачів, значна кількість додаткових сервісів, використовуючи які користувач має можливість різноманітити власний віртуальний простір.

Утім, перебування користувачів у електронних соціальних мережах має негативні сторони: звикання (виникнення адикцій), недоцільне використання часу, можливість погіршення зору, порушення психофізичного здоров'я, у тому числі порушення біоритму в організмі внаслідок недосипання; порушення конфіденційності (можливість шахрайства); відсутність опції видалення власної створеної сторінки (можна тільки «закрити» її від інших); можливість створення негативної дискусії. Спілкування у віртуальних мережах не замінює людського особистого спілкування і справжніх емоцій і відчуттів.

З огляду на основні функції і зміст соціально-педагогічної роботи зі школярами, вкажемо на переваги використання електронних соціальних мереж для здійснення цієї діяльності:

- індивідуальна комунікація між учнем і вчителем (батьками й учителем) з використанням засобів мережі;
- спілкування між однокласниками й учнями з паралельних класів тощо;
- можливість для учнів і вчителів створювати свій навчальний контент;
- зручне використання аудіо і відеозаписів;
- наявність стрічки «новини» і «головна», де користувачі мають можливість вчасно ознайомитись з оновленим матеріалом;
- можливість отримання даних з навчальних дисциплін у формі гри, інтерактивних матеріалів шляхом використання різноманітних соціальних додатків, наприклад, VKontakte створено додатки такі додатки, як «Репетитор з математики», «Хімічний експеримент»;
- можливість побудувати довірчі стосунки між учнем і вчителем;
- наявність так званої «зони досяжності», адже учень може звернутись до свого вчителя в будь-який час, незалежно від того, чи є в цей день заняття;

- можливість проведення опитувань, дискусій, фокус-груп;
- доступ до віртуальної бібліотеки різноманітних аудіо і відеоматеріалів, які можна використовувати для виховання і навчання.

Зазначимо, що електронні соціальні мережі можна використовувати під час проведення групових та індивідуальних занять зі школярами, під час безпосередньої роботи з батьками і найближчим оточенням учнів. Гуревич Р. [4, с. 53] зазначає, що соціальні мережі як нова форма навчальної і позаурочної праці, спосіб взаємодії з учнями і їхніми батьками швидкими темпами входять в життя педагогів, розширяючи виховний простір освітньої установи. Створені в соціальних мережах педагогічні спільноти є інструментом взаємодії між учнями, батьками та колегами, адже надають можливість об'єднуватись навколо розв'язання тієї чи іншої проблемної ситуації, яка може виникнути в шкільному середовищі, наявність моральної підтримки серед колег у власних діях, можливість самоаналізу на основі залишених коментарів колег, наявність можливості самонавчання за підтримки однодумців.

Наголосимо, що загальноосвітній навчальний заклад шляхом використання електронних соціальних мереж має можливість створювати соціальні групи для всіх учнів, батьків та педагогічних працівників, адміністрації, тим самим мати доступ до зворотного зв'язку з учнями. Електронні соціальні мережі також можливо використовувати для проведення олімпіад, змагань, позакласної роботи, під час літніх шкіл, таборів, гуртків, роботи батьківських зборів тощо, як засіб для їх організації, підтримки, поширення відомостей.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Розвиток і становлення духовності людини, гармонізація відносин людини і суспільства є основною метою соціально-педагогічної роботи. Соціальний педагог, який працює в загальноосвітньому навчальному закладі забезпечує реалізацію соціальної психолого-педагогічної допомоги і захисту дітей. Соціальний педагог визначає інтереси й потреби школярів у різноманітних видах діяльності (культурно-дозвіллевій, художньої творчості, спортивно-оздоровчій, туризму тощо); забезпечує різні види консультування і корекції міжособистісних відносин; допомагає у соціальній реабілітації; сприяє соціальній адаптації особистості. Соціальний педагог має спрямувати свою діяльність на мікросоціум дитини (педагоги, батьки, група ровесників), змінюючи характер їхнього ставлення і впливу, а також сприяти зміні позиції учня щодо соціуму. Отже, просвітницька робота соціального педагога повинна здійснюватись у трьох напрямках: зі школярами, їхніми батьками і педагогічним колективом навчально-виховного закладу.

Електронні соціальні мережі – це не лише розважальний засіб комунікації між людьми, але й потужна складова інформаційно-освітнього середовища, яка має великий освітній потенціал. Використання електронних соціальних мереж у соціально-педагогічній роботі зі школярами має переваги: 1) індивідуальна комунікація між учнем і вчителем, а також між батьками й учителями; 2) наявність мобільного додатку мережі, що надає доступ у будь який час і з будь-якого пристрою (персональний комп'ютер, нетбук, ноутбук, мобільний телефон, планшет, смартфон тощо); 3) можливість отримання зворотного зв'язку; 4) можливість проведення соціально-педагогічної роботи у створених групах; 5) можливість проведення опитувань, дискусій, фокус-груп; 6) відкритий доступ до віртуальної бібліотеки аудіо і відеоматеріалів, які можна використовувати в структурі уроку тощо.

У подальших дослідженнях варто розглянути питання готовності педагогічних працівників до використання електронних соціальних мереж у соціально-педагогічній і навчальній роботі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Басюк Т. Основи інформаційних технологій: Підручник / Т. Басюк, Н. Думанський, О. Пасічник; за ред. д. т. н., проф. В. Пасічника. – Львів : Новий Світ–2000, 2011. – 390 с.
2. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді : навч. посіб. / О. В. Безпалько. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 176 с.
3. Губанов Д. Социальные сети: модели информационного влияния, управления и противоборства // Д. Губанов, Д. Новиков, А. Чхартишвили. – М. : Физматлит, 2010. – 227 с.
4. Гуревич Р. Інтернет і його соціальні мережі в сфері освіти: напрями використання / Р. Гуревич / Зб. наук. пр. III Міжнар. наук.-практ. конф. «Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи». – С. 52–56.
5. Іванюк І. В. Досвід віртуальних навчальних спільнот у формуванні полікультурної компетентності учнів: міжнародний аспект / І. В. Іванюк // Пост методика. – 2013. – № 2 (111– С. 18–20.
6. Івашнюва С. Використання соціальних сервісів та соціальних мереж в освіті / С. Івашнюва // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. – 2012. – № 2. – С. 15–17.
7. Зверева І. Д. Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в Україні: теорія і практика : монографія / І. Д. Зверева – К. : Правда Ярославичів, 1998. – 333 с.
8. Калинин А. «PR в социальных сетях» / А. Калинин // PR-менеджер. – 2011. – №6. – С. 36–44.
9. Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю / А. Й. Капська – К. : УДЦССМ, 2001. – 220 с.
10. Коноплицький С. Соціальні аспекти комунікації в мережі Інтернет: феноменологічний аналіз : дис. канд. соціол. наук: 22.00.01 / НАН України; Інститут соціології. – К., 2006. – 154 с.
11. Литвинова С. Віртуальні предметні спільноти як засіб управління нормативно-методичним забезпеченням діяльності вчителя ЗНЗ / С. Литвинова // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2012. – № 7. – С. 7–9.
12. Малицька І. Д. Віртуальні спільноти як інноваційні освітні середовища в системах освіти зарубіжних країн / І. Д. Малицька // Інформаційні технології в освіті. – 2013. – № 15. – С. 276–283.
13. Никитина Л. Е. Социальный педагог в школе / Л. Е. Никитина – М. : Академический проект, 2003. – 112 с.
14. Олексюк Н. В. Використання соціальних мереж у роботі вчителів / Н. В. Олексюк // Звітна наукова конференція Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: матеріали наукової конференції. [Електронний ресурс]. – Київ: ІТЗН НАПН України, 2015. – Режим доступу : http://conf.iitlt.gov.ua/-Conference.php?h_id=10.
15. Серeda X. Мережа партнерство в навчанні для освітян України / X. Серeda // Інформаційні технології в освіті: збірник наукових праць. – 2011. – №9. – С. 70–81.
16. Сазанов В. Прикладные социально-сетевые технологии / В. Сазанов. – М. : Лаборатория СВМ, 2012. – 118 с.
17. Сайт «Мережа партнерство в навчанні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.partnersinlearningnetwork.com>. – Дата доступу: бер. 2011. – Назва з екрана.
18. Соціальні мережі як інструмент взаємовпливу влади та громадянського суспільства : [монографія] / [О. Онищенко, В. Горовий, В. Попик та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К., 2014. – 260 с.
19. Соціальні мережі як чинник розвитку громадянського суспільства : [монографія] / [О.С. Онищенко, В.М. Горовий, В.І. Попик та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – К., 2013. – 220 с.
20. Соціальна робота в Україні: навч. посіб. / І. Д. Зверева, О. В. Безпалько, С. Я. Харченко та ін.; за заг. ред. І. Д. Зверевої, Г. М. Лактіонові. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 254 с.
21. Яцишин А. В. Застосування віртуальних соціальних мереж для потреб загальної середньої освіти / А. В. Яцишин // Інформаційні технології в освіті. — 2014.— №19. — С. 119–126.
22. Holoshchuk R. Organization of distant studying-consulting center for children / R. Holoshchuk, Yu. Syerov, O. Pasichnyk // Proc. of the Intern. Conf. on Computer Science and Information Technologies «CSIT'2007». – Lviv, 2007. – P. 281–282.

Матеріал надійшов до редакції 04.09. 2015 р.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕКТРОННЫХ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ В СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ РАБОТЕ С ШКОЛЬНИКАМИ

Олексюк Наталья Васильевна

младший научный сотрудник

Институт информационных технологий и средств обучения НАПН Украины, г. Киев, Украина.

natawaoleksuk@ukr.net

Лебеденко Леся Владимировна

младший научный сотрудник

Институт информационных технологий и средств обучения НАПН Украины, г. Киев, Украина.

a_lebedenko@ukr.net

Аннотация. Электронные социальные сети являются мощным средством коммуникации миллионов зарегистрированных пользователей, ведь именно отдельные социальные сообщества набирают большую популярность среди учащихся общеобразовательных учебных заведений. По мнению авторов, использование электронных социальных сетей является актуальным не только для учебных целей, но и для осуществления социально-педагогической работы в школьной среде. В публикации рассмотрены электронные социальные сети, в частности деловые сети, проведено сравнение их свойств. Определены свойства электронных социальных сетей. Описаны основные функции социально-педагогической работы в общеобразовательном учебном заведении. Определены возможности и пути использования электронных социальных сетей для обеспечения социальной работы со школьниками.

Ключевые слова: электронные социальные сети; школьники; общеобразовательные учебные заведения; социально-педагогическая работа.

THE USE OF ELECTRONIC SOCIAL NETWORKS IN SOCIAL AND EDUCATIONAL WORK WITH PUPILS

Natalia V. Oleksyuk

junior researcher

Institute of Information Technologies and Learning Tools of NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

natawaoleksuk@ukr.net

Lesya V. Lebedenko

junior researcher

Institute of Information Technologies and Learning Tools of NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

a_lebedenko@ukr.net

Abstract. Electronic social networks are powerful means of communication for million registered users, because some social groups are gaining considerable popularity among pupils of secondary schools. The author believes that the use of electronic social networks is actual not just for training purposes, but also to implement the social and educational work in the school environment. In publication there have been reviewed electronic social networks, including business networks, comparison of their properties. The properties of electronic social networks, as well as the basic functions of social and educational work in secondary schools are described. The possibilities and ways of using of electronic social networks for social and educational work with pupils are determined.

Keywords: electronic social networks; pupils; general education institutions; social and educational work.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Basyuk T. Basics of information technologies: Pidruchnik / T. Basyuk, N. Dumans'kyu, O. Pasichnyk; Za red. d.t.n., prof.V. Pasichnyka. – L'viv: Novyy Svit – 2000, 2011. – 390 p. (in Ukrainian).

2. Bezpal'ko O.V. Social work in the community: navch. Posib. / O.V. Bezpal'ko. – K. : Tsentr navchal'noyi literatury, 2005. – 176 p. (in Ukrainian).
3. Gubanov D. Social networks: models of information influence, control and confrontation // D. Gubanov, D. Novikov, A. Chhartishvili. – M. : Fizmatlit, 2010. – 227 p. (in Russian).
4. Hurevych R. Internet and his social networks in education: trends of use / R. Hurevych // Zb. nauk. pr. III Mizhnar. nauk.-prakt. konf. « ICT in modern education: experience, problems and prospects» – S. 52–56 (in Ukrainian).
5. Ivaniuk I.V. Experience of virtual learning communities in the formation of multicultural competence of pupils : the international aspect / I.V. Ivaniuk // Postmetodika, 2013. – 2 (111). – S. 18–20 (in Ukrainian).
6. Ivashn'ova S. The use of social services and social networking in education / S. Ivashn'ova // Naukovi zapysky NDU im. M. Hoholya. Psykholoho-pedahohichni nauky. – 2012. – № 2. – S. 15–17. (in Ukrainian).
7. Zvyeryeva I. D. Social and pedagogical work with children and youth in Ukraine: theory and practice: monohrafiya / I. D. Zvyeryeva. – K.: Pravda Yaroslavychiv, 1998. – 333 p. (in Ukrainian).
8. Kalinin A. «PR in social networks» / A. Kalinin // PR-menedzher. – 2011. – № 6.—S. 36–44 (in Ukrainian).
9. Kaps'ka A. Y. Social work: some aspects of working with children and youth / A. Y. Kaps'ka. – K.: UDTsSSM, 2001. – 220 p. (in Ukrainian).
10. Konoplyts'ky S. Social aspects of communication on the Internet: a phenomenological analysis : dys. kand. sotsiol. nauk: 22.00.01 / NAN Ukrayiny; Institute of sociology. – K., 2006. – 154 p. (in Ukrainian).
11. Lytvynova S. The virtual substantive community as a means of managing regulatory and methodological support of teachers / S. Lytvynova // Computer in school and family. – 2012. – № 7. – S. 7–9 (in Ukrainian).
12. Malytska I. D. Virtual communities as innovative educational environments in the systems of education of foreign countries / I. D. Malytska // Information Technologies in Education. – 2013. – № 15. – S. 276–283 (in Ukrainian).
13. Nikitina L. E. Social pedagogue at the school / L. E. Nikitina. – M.: Akademicheskij proekt, 2003. – 112 p. (in Russian).
14. Oleksyuk N. V. The use of social networks in the work of teachers / N.V. Oleksyuk // Reports a scientific conference of the Institute of Information Technologies and Learning Tools of NAES of Ukraine: materials of scientific conference. – Kyiv: IITZN NAES of Ukraine, 2015. – Access to the collection: <http://conf.iitlt.gov.ua/-Conference.php?id=10> (in Ukrainian).
15. Sereda Kh. Network of Partners in Learning for educationalists Ukraine / Kh. Sereda // Information Technologies in Education. – 2011. – № 9. – S. 70–81 (in Ukrainian).
16. Sazanov V. An applied social-networking technologies / V. Sazanov. – M. : Laboratorija SVM, 2012. – 118 p. (in Russian).
17. Site «Network of Partners in Learning». – Access to the collection: <http://ua.partnersinlearningnetwork.com>. – Date of access: Mar. 2011 – The name of the screen (in Ukrainian).
18. Social networks as a tool for mutual government and civil society: [monograph] / [O. Onyshchenko, V. Horovyy, V. Popyk ta in.] ; NAS of Ukraine, Nats. b-ka Ukraine im. V.I. Vernads'koho . – K ., 2014 . – 260 p. (in Ukrainian).
19. Social networks as a factor in of development of civil of society: [monograph] / [O. Onyshchenko, V. Horovyy, V. Popyk ta in.] ; NAS of Ukraine, Nats. b-ka Ukraine im. V. I. Vernads'koho . – K ., 2013 . – 220 s. (in Ukrainian).
20. Social Work in Ukraine: navch. posib. / I.D. Zvyeryeva, O.V. Bezpal'ko, S.Ya. Kharchenko, etc.;; Za zah. red. I. D. Zvyeryevoyi, H. M. Laktionovoyi. – K.: Tsentr navchal'noyi literatury, 2004. – 254 p. (in Ukrainian).
21. Yatsyshyn A.V. The use of virtual social networks for the purpose of secondary education / A.V. Yatsyshyn // Information Technologies in Education. – 2014. –№19. – S. 119–126 (in Ukrainian).
22. Holoshchuk R. Organization of distant studying-consulting center for children / R. Holoshchuk, Yu. Syerov, O. Pasichnyk // Proc. of the Intern. Conf. on Computer Science and Information Technologies «CSIT'2007». – Lviv, 2007. – P. 281–282 (in Ukrainian).

